

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy JUDr. Jakuba Camrdy a soudců JUDr. Tomáše Herce a JUDr. Viktora Kučery v právní věci žalobců: **a) S. A., b) L. T., c) nezletilý A. A.**, zastoupen žalobkyní b) jako zákonnou zástupkyní, **d) nezletilý A. A.**, zastoupen žalobcem a) jako zákonným zástupcem, všichni zastoupeni Mgr. Karin Poncza Hadwigerovou, advokátkou se sídlem Příčná 327/1, Havířov, proti žalovanému: **Ministerstvo vnitra**, se sídlem Nad Štolou 936/3, Praha 7, v řízení o kasační stížnosti žalobců proti rozsudku Krajského soudu v Ostravě ze dne 9. 4. 2024, č. j. 19 Az 23/2021-219,

t a k t o :

- I. Rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 9. 4. 2024, č. j. 19 Az 23/2021-219, **se ruší.**
- II. Rozhodnutí žalovaného ze dne 21. 4. 2021, č. j. OAM-159/ZA-ZA12-P10-2020, ze dne 21. 4. 2021, č. j. OAM-158/ZA-ZA12-P10-2020, a ze dne 13. 9. 2023, č. j. OAM-651/ZA-HA08-P10-2022, **se ruší** a věci **se vracejí** žalovanému k dalšímu řízení.
- III. Žalobcům **se** náhrada nákladů řízení o žalobě a o kasační stížnosti **nepřiznává.**
- IV. Ustanovené zástupkyni žalobců Mgr. Karin Poncza Hadwigerové, advokátce se sídlem Příčná 327/1, Havířov, **se přiznává** odměna za zastupování a náhrada hotových výdajů ve výši **20 440 Kč**, která jí bude zaplacená z účtu Nejvyššího správního soudu do jednoho měsíce od právní moci tohoto usnesení.

Odůvodnění:

I. Vymezení věci

[1] Ve věci jde o důvodnost žádosti občanů Kyrgyzské republiky (otce, matky a dvou nezletilých dětí) o mezinárodní ochranu podle zákona č. 325/1999 Sb., o azylu, ve znění

pozdějších předpisů, a směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/95/EU ze dne 13. 12. 2011 o normách, které musí splňovat příslušníci třetích zemí nebo osoby bez státní příslušnosti, aby mohli požívat mezinárodní ochrany, o jednotném statusu pro uprchlíky nebo osoby, které mají nárok na doplňkovou ochranu, a o obsahu poskytnuté ochrany (dále jen „kvalifikační směrnice“). Pronásledování se obávají jednak z důvodu svého evangelického vyznání, pro které byli v minulosti vystaveni útokům a ústrkům muslimů, jednak z důvodu hrozby trestního stíhání ze strany tamních státních orgánů. Věc se týká rovněž náležitého zohlednění nejlepšího zájmu dítěte podle čl. 24 odst. 2 Listiny základních práv Evropské unie a čl. 3 Úmluvy o právech dítěte v řízení o udělení mezinárodní ochrany.

[2] Žalobce a) [dále jen „stěžovatel“ nebo „stěžovatel a)“] a žalobkyně b) [dále jen „stěžovatelka“ nebo „stěžovatelka b)“], společně se svým synem, nezletilým žalobcem c) [dále též „stěžovatel c)“], požádali dne 19. 2. 2020, několik dnů po příjezdu do České republiky na turistické vízum, o udělení mezinárodní ochrany. Všichni tři stěžovatelé jsou občany Kyrgyzské republiky, stěžovatel a stěžovatelka jsou evangelického vyznání.

[3] Při pohovorech k žádosti o udělení mezinárodní ochrany stěžovatelé upozornili na nevraživé postoje, kterým jsou vystaveni křesťané v Kyrgyzstánu, a uvedli konkrétní případy verbálních a fyzických útoků vůči nim. Stěžovatel tvrdil, že je evangelického vyznání již od základní školy. Od dětství pociťoval nepříjemné společenské mínění od okolí, většina ale směřovala vůči jeho matce, která jej k víře přivedla. V době, kdy se stěžovatelé a) a b) vzali, stěžovatel aktivně svou víru neprojevoval. V roce 2016 se muslimové ze sousedství dozvěděli, že on i jeho rodina jsou křesťané. Tím začaly vyhrůžky, jejichž účelem bylo, aby se stěžovatelé vrátili k islámu.

[4] Z tvrzení stěžovatele dále vyplývá, že v létě 2017 k němu přistoupilo po návratu ze mše několik lidí v muslimském oděvu s plnovousy, udeřili jej kovovým předmětem do nohy a rozbili mu zub. Než odešli, řekli mu, ať se vzpomene. Poté, co byl ošetřen, lékaři kontaktovali policii, aby věc prošetřila. Stěžovatel podal trestní oznámení, útočníky ovšem neznal. Policistům pouze sdělil, že měli islámské oblečení. Později přijel za stěžovatelem domů vyšetřovatel se dvěma muži v civilu. Řekli mu, že jeho trestní oznámení za nic nestojí, a pokud si váží rodiny, má je vzít zpět, což stěžovatel následně učinil. Muži v civilu při odchodu dodali, že se má vzdát víry. Oznámení o zastavení trestního stíhání, které stěžovatel předložil společně s rentgenovým snímkem zlomené nohy, je datováno až dnem 13. 6. 2018, neboť trestní řízení nešlo uzavřít dříve než po roce. V době, kdy byl stěžovatel následkem uvedeného útoku doma se sádrou, se stěžovatelce při nákupu potravin stalo, že dva muži, z nichž jeden měl uniformu, jí začali odvážet kočárek se synem. Stěžovatelka se tehdy od kočárku krátce vzdálila, aby zaplatila chleba. Poté, co muže doběhla, jí tito sdělili, že se má zřeknout víry.

[5] Po přestěhování do B. se vše na nějakou dobu uklidnilo, jednoho dne se však znovu vrátily telefonické vyhrůžky a klepání na dveře. To bylo v roce 2017. Podruhé byl stěžovatel podle svých tvrzení napaden v lednu 2018. Tehdy s církevním bratrem Vadimem jeli do obce V., aby tam přednášeli slovo boží a předávali literaturu. Když chtěli odjet z vesnice, přistoupilo k nim několik lidí a vyčítali jim, co tam dělají. Následovala rvačka, výčitky a přítomní udeřili stěžovatele několikrát do prsou. Stěžovatel i bratr Vadim nasedli rychle do auta a odjeli. Vůz poškodily kameny, které po nich útočníci házeli. I v tomto případě vyhledal stěžovatel, který měl hodně podlitin, lékařské ošetření, a podal trestní oznámení.

pokračování

Trestní řízení bylo zastaveno pro nedostatek důkazů. Stěžovatel předložil usnesení o zastavení trestního řízení ze dne 3. 2. 2019 i rentgenový snímek hrudníku. V žádném z trestních řízení nevyužil právní zastoupení a na další orgány či instituce se neobracel.

[6] Poslední tvrzený útok se stal na jaře 2018. Stěžovatelka se synem vyšla před dům a nesla odpadky. Ve dvoře proti nim nicméně vyjelo zezadu auto se dvěma muži. Stěžovatelka i její syn se lekli a utíkali do bytu. Při pádu na schodech si syn málem poranil oko. Stěžovatelka zavolala policii, která nepřijela.

[7] V roce 2019 stěžovatelé fyzicky napadeni nebyli, nadále ale dostávali telefonické vyhrůžky. Zároveň byli oslovováni jejich sousedé s tím, že stěžovatelé zběhli od islámu a je třeba být k nim ostražití. V tomto roce stěžovatel docházel do kostela, kde byl naposledy v prosinci 2019. Do sousedního Kazachstánu cestoval za prací. Před odjezdem měl potkat svého souseda S. (původem z Koreje), který mu sdělil, že se ho vyptávali, „*kde nově žijeme a jak se máme*“. Tehdy stěžovatel pochopil, že něco hrozí jemu i jeho rodině. Nikdy neměl problémy s bezpečnostními orgány. Jednou byl policií předvolán a následně dotazován, zda není členem náboženské extremistické organizace. Rychle se ale prokázalo, že jejím členem nebyl.

[8] K žádosti o udělení mezinárodní ochrany doložil stěžovatel na podporu svých tvrzení i osvědčení k užívání zbraně vydané v dubnu 2016, opatřené fotografií a razítkem Ministerstva vnitra Kyrgyzské republiky. Poskytl také flashdisk s fotografiemi z jeho náboženské skupiny, z uvedeného výsledku na policii a ze židovské akce, které se zúčastnil, jakož i videa stažená z YouTube. V průběhu seznámení se s podklady rozhodnutí stěžovatel doložil další dvě písemnosti. První písemností byl ručně psaný dopis ze dne 17. 2. 2020 adresovaný řediteli Správy vnitra a opatřený podpisem a jménem S. N. K. Dotyčný v něm vysvětluje, že naposledy viděl svého souseda (stěžovatele) dne 10. 2. 2020 na dvoře v místě svého bydliště. Druhou písemností bylo předvolání svědka na pracoviště Hlavní vyšetřovací správy Státního výboru pro národní bezpečnost (GKNB) Kyrgyzské republiky ze dne 20. 12. 2020.

[9] Žalovaný rozhodnutím ze dne 21. 4. 2021, č. j. OAM-159/ZA-ZA12-P10-2020, neudělil stěžovateli a) mezinárodní ochranu podle § 12, § 13, § 14a a § 14b zákona o azylu, ani humanitární azyl podle § 14 zákona o azylu, ve znění účinném do 30. 6. 2023. Stejně rozhodl rozhodnutím ze dne 21. 4. 2021, č. j. OAM-158/ZA-ZA12-P10-2020, o společné žádosti stěžovatelky b) a stěžovatele c).

[10] Žaloby stěžovatelů a), b) a c) proti rozhodnutím žalovaného Krajský soud v Ostravě (dále jen „krajský soud“) usnesením ze dne 29. 11. 2021, č. j. 19 Az 23/2021-51, odmítl podle § 46 odst. 1 písm. b) zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „s. ř. s.“), jako návrhy podané předčasně. Nejvyšší správní soud (dále též „NSS“) toto usnesení ke kasační stížnosti stěžovatelů a), b) a c) zrušil rozsudkem ze dne 25. 3. 2022, č. j. 5 Azs 392/2021-41, ve znění opravného usnesení ze dne 29. 3. 2022, č. j. 5 Azs 392/2021-47.

[11] Následně krajský soud ve věci znovu rozhodl rozsudkem ze dne 8. 12. 2022, č. j. 19 Az 23/2021-155, ve znění opravného usnesení ze dne 10. 1. 2023, č. j. 19 Az 23/2021-

166, kterým žaloby zamítl. Nejvyšší správní soud ke kasační stížnosti stěžovatelů a), b) a c) rozsudkem ze dne 12. 1. 2024, č. j. 5 Azs 11/2023-39, zrušil i tento rozsudek krajského soudu.

[12] Jakkoli podle § 75 odst. 1 s. ř. s. platí, že při přezkoumání rozhodnutí vychází soud ze skutkového a právního stavu, který tu byl v době rozhodování správního orgánu, toto ustanovení bylo prolomeno přímo použitelným čl. 46 odst. 3 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2013/32/EU ze dne 26. 6. 2013 o společných řízeních pro přiznávání a odnímání statusu mezinárodní ochrany (dále jen „procedurální směrnice“). Ten předpokládá, že při rozhodování o udělení mezinárodní ochrany má soudní přezkum alespoň v prvním stupni zahrnovat *„úplné a ex nunc posouzení skutkové, tak právní stránky“*. Podle Nejvyššího správního soudu měl krajský soud přihlížet k novým skutečnostem nastalým až po právní moci rozhodnutí žalovaného, mělo však jít o takové skutečnosti, které žadatel nemohl bez vlastního zavinění uvést již v řízení před správním orgánem. Konkrétně měl provést k důkazu navrhované listiny a dostatečně se zabývat tvrzeními stěžovatelů týkajícími se pronásledování a obav z návratu do země původu. Přihlédnout měl i k dalším skutečnostem, včetně toho, že stěžovatelům a) a b) se v roce X narodil druhý syn, nezletilý žalobce d) [dále jen „stěžovatel d)“].

[13] Dne 4. 7. 2022 podal nezletilý stěžovatel d) v zastoupení stěžovatelem a) žádost o mezinárodní ochranu, kterou mu žalovaný rozhodnutím ze dne 13. 9. 2023, č. j. OAM-651/ZAHA08-P10-2022, neudělil. Následně podal stěžovatel d) proti tomuto rozhodnutí žalobu. Tvrdil v ní, že ve státě, jehož je občanem, nikdy nebyl, a že ve správním řízení nebyl zohledněn jeho nejlepší zájem ve smyslu čl. 3 Úmluvy o právech dítěte. Nucené vycestování by zasáhlo do jeho rodinného a soukromého života. Krajský soud spojil řízení o žalobě stěžovatele d) s řízením o žalobách stěžovatelů a), b) a c).

II. Rozsudek krajského soudu

[14] Krajský soud rozhodl ve spojeném řízení napadeným rozsudkem tak, že žaloby všech stěžovatelů zamítl. Při rozhodování vyšel ze zpráv týkajících se politické a bezpečnostní situace a stavu dodržování lidských práv v Kyrgyzstánu. Část z nich byla podkladem pro rozhodnutí žalovaného a je součástí správního spisu. Patří mezi ně

- Výroční zpráva Ministerstva zahraničních věcí Spojených států amerických o dodržování lidských práv za rok 2019, Kyrgyzská republika, ze dne 11. 3. 2020 (dále jen „zpráva MZV USA o dodržování lidských práv za rok 2019“),
- Informace Ministerstva vnitra, odboru azylové a migrační politiky, Kyrgyzstán, Bezpečnostní a politická situace v zemi, ze dne 27. 5. 2020,
- Výroční zpráva Ministerstva zahraničních věcí Spojených států amerických o svobodě vyznání za rok 2019, Kyrgyzstán, ze dne 10. 6. 2020 (dále jen „zpráva MZV USA o svobodě vyznání za rok 2019“),
- Informace Ministerstva zahraničních věcí České republiky, Kyrgyzstán, Situace neúspěšných žadatelů o mezinárodní ochranu po návratu do vlasti, Návrat do vlasti po dlouhodobém pobytu v zahraničí, ze dne 9. 12. 2020, č. j. 132843-7/2020-LPTP, a
- přehled zpráv České tiskové kanceláře shrnujících vývoj situace v Kyrgyzstánu, parlamentní a prezidentské volby 2020-2021.

[15] Na návrh žalovaného krajský soud doplnil dokazování listinami, kterými byly

pokračování

- Výroční zpráva Ministerstva zahraničních věcí Spojených států amerických o svobodě vyznání za rok 2020, Kyrgyzstán, ze dne 12. 5. 2021 (dále jen „zpráva MZV USA o svobodě vyznání za rok 2020“),
- Zpráva německého Spolkového úřadu pro migraci a uprchlíky, Kyrgyzstán, červen 2021,
- Informace Ministerstva zahraničních věcí České republiky, Kyrgyzstán, Situace neúspěšných žadatelů o mezinárodní ochranu po návratu do vlasti, návrat do vlasti po dlouhodobém pobytu v zahraničí, ze dne 21. 2. 2022, č. j. 137940-16/2021-LPTP,
- Informace Ministerstva vnitra, odboru azylové a migrační politiky, Kyrgyzstán, Bezpečnostní a politická situace v zemi, Vybrané otázky z oblasti občanských svobod a lidských práv, květen 2022, ze dne 17. 5. 2022,
- Zpráva Ministerstva zahraničních věcí Spojených států amerických, Úřad pro mezinárodní náboženskou svobodu, o mezinárodní náboženské svobodě za rok 2022, Kyrgyzstán (dále jen „zpráva MZV USA o mezinárodní náboženské svobodě za rok 2022“), a
- Informace Ministerstva zahraničních věcí České republiky, Situace neúspěšných žadatelů o mezinárodní ochranu po návratu do vlasti, Návrat do vlasti po dlouhodobém pobytu v zahraničí, ze dne 30. 1. 2024, č. j. 101795-6/2024-MZV/LPTP.

[16] Na návrh stěžovatele krajský soud provedl jako důkaz textovou zprávu z aplikace WhatsApp, kterou mu měla neznámá osoba v létě 2020 vyhrožovat, a důkaz potvrzeními o tom, že oznámil své napadení. Dále byly jako důkaz provedeny dokument Správy vnitra obvodu O. města B. ze dne 20. 5. 2021, podle něhož tento orgán zahájil úkony trestního řízení vůči stěžovateli, a předvolání stěžovatelky, aby se dne 22. 5. 2021 dostavila na uvedený orgán. Podle těchto listin měl stěžovatel dne 13. 5. 2021 v B. způsobit jiné osobě těžkou újmu na zdraví. Písemnost, která byla zastrčena v zalepené obálce za dveře bytu, přinesl stěžovateli (spolu s trestním oznámením) osobně do České republiky koncem října 2021 bratr stěžovatelky.

[17] Dalším navrženým důkazem byla listina Správy vnitra obvodu O. města B. ze dne 10. 2. 2024, v níž se uvádí, že bylo proti stěžovateli zahájeno trestní řízení pro trestný čin podněcování k národnostní a náboženské nenávisti. Mělo tomu tak být z důvodu, že je od roku 2018 členem jednoho z hnutí křesťanské náboženské sekty, měl organizovat a účastnit se schůzí komunity, na nichž propagoval a distribuoval náboženskou literaturu jsoucí v rozporu s hodnotami, zvyky a morálkou občanů Kyrgyzské republiky, a přijímat finanční prostředky zejména z Turecka na podporu své náboženské činnosti. Rovněž měl prostřednictvím sociální sítě Facebook aktivně podporovat YouTube kanál Temirov Live a vyšetřované novináře, a to destruktivními komentáři proti činnosti úřadů. Tuto listinu měl stěžovateli zaslat na jeho adresu v H. bývalý soused jménem S. Stěžovatel se domnívá, že je v Kyrgyzstánu vystaven hrozbě vykonstruovaného trestního stíhání.

[18] Na základě provedeného dokazování dospěl krajský soud k závěru, že stěžovatelé se z důvodu svého náboženského vyznání nestali terčem jakéhokoli, natož cíleného a systematického jednání státních orgánů, které by s ohledem na jeho povahu a intenzitu bylo možné vyhodnotit jako pronásledování ve smyslu zákona o azylu. Stěžovatelé nebyli státními orgány Kyrgyzské republiky záměrně terorizováni či diskriminováni a nebylo s nimi hrubě cíleně zacházeno z důvodu jejich náboženského vyznání. Nebylo ani zjištěno, že

by takové jednání bylo těmito orgány trpěno či záměrně tolerováno. Stěžovatel praktikoval víru naprosto svobodně, mohl studovat vysokou školu a pracoval v různých pozicích a společnostech. Jde-li o tvrzené fyzické a verbální útoky neznámých osob, z předložených důkazů nevyplývá, že by policie situaci odmítla řešit. Stěžovatel nebyl nucen vzít trestní oznámení zpět. I když mohl využít právní zastoupení a požádat o prošetření postupu policie, věc dále neřešil. O neopodstatněnosti obavy z pronásledování svědčí také skutečnost, že stěžovatelé mohli bez problémů z Kazachstánu vycestovat na základě turistického víza.

[19] Hrozbu pronásledování nelze dovozovat jen z toho, že proti žadateli může být nebo bylo zahájeno trestní stíhání v zemi původu, byť jde o právní a institucionální prostředí, které nedosahuje běžné úrovně západních právních států. Z dokumentu o zahájení úkonů trestního řízení a předvolání nevyplývá, že by trestní řízení bylo vykonstruováno z politických nebo náboženských důvodů. Předvolání stěžovatelky za účelem účasti na provedení vyšetřovacích úkonů je zcela legitimním postupem policejního orgánu. Krajský soud nezjistil žádné skutečnosti, z nichž by se dalo usuzovat na zaujatý postoj policistů vůči stěžovatelům, tím méně z důvodu náboženského vyznání.

[20] Za nevěrohodný důkaz označil krajský soud textovou zprávu z aplikace WhatsApp, která měla dokazovat vyhrožování stěžovateli. Je pochybné, zda mu tato zpráva byla skutečně poslána, kdo ji poslal a čeho se týkala. Z ničeho neplyne, že by zprávu poslal policista, jak stěžovatel tvrdil. Za zcela nevěrohodný důkaz považuje krajský soud listinu o zahájení trestního řízení, která měla sloužit toliko k vygradování azylového příběhu stěžovatelů a lze ji s velkou pravděpodobností považovat za podvrh. Podává se z ní, že trestní řízení bylo vůči stěžovateli zahájeno pro trestný čin podněcování k národnostní a náboženské nenávisti. Stěžovatel měl verbovat občany do zakázané sekty, organizovat její schůze, propagovat její aktivity a přijímat finanční prostředky ze zahraničí. Stěžovatel však v azylovém řízení nikdy netvrdil, že by se jakkoli angažoval v nějaké nepovolené církvi, a problémy v zemi původu dával do souvislosti s tím, že je křesťan a Kyrgyzstán je převážně muslimská země. Krajský soud považoval za nevěrohodný i samotný způsob doručení této listiny. Stěžovatelé žili ve vlasti podle svých tvrzení v neustálém strachu a zemi opustili poté, co se stěžovatel od bývalého souseda jménem S. dozvěděl, že se policisté vyptávali na jeho nové bydliště. Pakliže stěžovatel uvedl, že v Kyrgyzstánu s nikým neudrhuje kontakt, je zcela nelogické, aby sdělil svou adresu sousedovi, o němž nic neví a zná jej jen křestním jménem. I kdyby ale šlo o pravý dokument, okolnost trestního stíhání by sama o sobě hrozbu pronásledování nevytvářela.

[21] Za spekulativní považoval krajský soud i námitky stěžovatelky. Ta především nevyčerpala všechny reálně dostupné prostředky na ochranu v zemi původu. Mohla se obrátit na policii nebo na ombudsmana a požadovat prošetření postupu policistů. Po tvrzených incidentech již stěžovatelka žádné potíže až do svého odjezdu v únoru 2020 neměla. Za pronásledování ve smyslu zákona o azylu nelze označit bez dalšího veškeré negativní jevy.

[22] Tvrzené obavy stěžovatelů z pronásledování krajský soud neshledal opodstatněnými ani z hlediska podmínek pro udělení doplňkové ochrany podle § 14a zákona o azylu. Nebyly zjištěny žádné skutečnosti, které by umožňovaly závěr, že stěžovatelům by v případě návratu do vlasti mohla hrozit vážná újma uložením nebo vykonáním trestu smrti. Stejně tak nebylo zjištěno, že by byli vystaveni nebezpečí mučení nebo nelidského či ponižujícího

pokračování

zacházení nebo trestání. Návrat neúspěšného žadatele o mezinárodní ochranu do Kyrgyzstánu je ve většině případů bez problémů. Mají-li tyto lidé v pořádku doklady, nehrozí jim od státních orgánů postih či nebezpečí. Navracející se osoby nejsou diskriminovány nebo znevýhodňovány státními orgány z důvodu podání žádosti o mezinárodní ochranu v zahraničí. Případné vycestování stěžovatelů nepředstavuje ani rozpor s mezinárodními závazky České republiky.

[23] Postupem žalovaného nevznikla újma na právech stěžovatelů jako zranitelných osob ani nebyl nedostatečně zohledněn nejlepší zájem dítěte. Význam institutu zranitelné osoby spočívá zejména v procesní rovině a neznamená zvýhodnění ve smyslu většího nároku na udělení mezinárodní ochrany. Rodinný život mohou stěžovatelé vést v zemi původu. Krajský soud neshledal vady řízení o žádosti stěžovatelů. Skutková zjištění k pohovoru k žádosti o mezinárodní ochranu jsou správná a korespondují s obsahem správního spisu. V podrobnostech krajský soud odkázal na odůvodnění rozhodnutí žalovaného.

III. Kasační stížnost a vyjádření žalovaného

[24] Stěžovatelé napadli rozsudek krajského soudu kasační stížností z důvodů, které podřazují pod § 103 odst. 1 písm. a), b) a d) s. ř. s., navrhuje jej zrušit a věc vrátit tomuto soudu k dalšímu řízení. Přijatelnost kasační stížnosti spatřují v tom, že napadený rozsudek má zásadní dopad do jejich hmotněprávního postavení. Krajský soud nerespektoval ustálenou a jasnou soudní judikaturu a provedené důkazy nesprávně vyhodnotil.

[25] Napadený rozsudek je podle stěžovatelů zatížen nezákonností a nepřezkoumatelností pro nedostatek důvodů. Žalovaný ani krajský soud si neopatřili dostatečné podklady týkající se fungování státních orgánů v Kyrgyzstánu, zejména zprávy renomovaných neziskových organizací zabývajících se ochranou lidských práv. Místo toho vycházeli z neaktuálních podkladů a provedené důkazy vyhodnotili nesprávně v neprospěch stěžovatelů. Nebyl proveden souvislý účastnický výslech stěžovatelů. Žalovaný se jich nárazově a útržkově bez souvislosti doptával na otázky, ze kterých si následně poskládal souvislou výpověď trpící rozpory. V tomto ohledu stěžovatelé vytýkají žalovanému nedostatečně zjištěný skutkový stav.

[26] Důvodem, pro který stěžovatelé žádali o mezinárodní ochranu, spočíval v obavě z případného stíhání nebo věznění po návratu do země původu. Křesťané v Kyrgyzstánu jsou pro svou víru vystaveni útlaku a jsou v tíživé situaci. Konkrétní internetové zdroje popisují korupci, nedodržování politických a náboženských práv, úpadek demokracie a další negativní jevy. To, že byl stěžovatel již vystaven opakovanému a cílenému napadení, je podle čl. 4 odst. 4 kvalifikační směrnice závažným ukazatelem odůvodněnosti jeho obav z pronásledování nebo skutečného nebezpečí vážné újmy. Nešlo o jednorázovou událost, nýbrž o opakované a cílené jednání, a to dokonce za situace, kdy stěžovatelé provedli vnitřní přesídlení.

[27] Bylo povinností žalovaného použít důkazní standard přiměřené pravděpodobnosti a v pochybnostech rozhodnout ve prospěch stěžovatelů. Nedostatek důkazů nemůže být přičítán nevěrohodnosti či nedůvodnosti podané žádosti. Krajský soud zcela záměrně vyvolává pocit, že stěžovatelé jsou nevěrohodní, neboť stěžovatel neví, jak přesně se jmenuje jeho soused, kterého více jak čtyři roky neviděl. Rovněž zpochybňuje další okolnosti

doručení listin. Jeví-li se azylový příběh stěžovatele nevěrohodně, měla být důsledně přezkoumána hodnověrnost jeho výpovědi. Stěžovatelé brojí i proti způsobu vedení pohovoru po jejich vstupu na území a napadají jeho nesprávný překlad. Nelze jim klást k tíži, že se jim podařilo z Kyrgyzstánu vycestovat. Krajský soud posoudil listiny a zprávu z aplikace WhatsApp v jejich neprospěch, aniž by popřel jejich pravost či pravdivost. Trestní stíhání stěžovatele se podle kyrgyzských zákonů nepromlčuje. Listina o zahájení trestního stíhání ze dne 10. 2. 2024 i další předložené písemnosti vypovídají o tom, že stěžovateli, respektive všem stěžovatelům, hrozí po návratu s jistotou zadržení.

[28] Problémy stěžovatele se soukromými osobami a s policií v jeho zemi původu lze podle stěžovatelů kvalifikovat jako nebezpečí vážné újmy ve smyslu § 14a odst. 2 zákona o azylu. Ze skutkových zjištění krajského soudu nevyplývá, že by se stěžovatelům k jejich žádosti v zemi původu dostalo účinné pomoci. Podle judikatury Nejvyššího správního soudu nelze vždy trvat na předchozím úsilí žadatele o ochranu v zemi původu (srov. rozsudek NSS ze dne 28. 2. 2007, č. j. 4 Azs 146/2006-100). O reálném nebezpečí svědčí také to, že byl někdo z tamních občanů schopen podat trestní oznámení.

[29] Krajský soud měl pochybit i tím, že nepřihlédl k narození stěžovatele d) a nezohlednil nejlepší zájem nezletilých stěžovatelů c) a d). Nucené vycestování by zasáhlo i do jejich práv. Stěžovatel d) v Kyrgyzstánu nikdy nežil. Nezletilý stěžovatel c) navštěvuje základní školu v H., hovoří plynule českým jazykem a ruský jazyk používá minimálně. Pro jeho prožité zkušenosti v zemi původu podstoupil odbornou psychologickou pomoc.

[30] Žalovaný se ve svém vyjádření ztotožnil s rozsudkem krajského soudu, trvá na správnosti svého rozhodnutí a je přesvědčen, že skutkový stav byl zjištěn dostatečně. Krajský soud se zabýval celým spisem a žalobními námitkami, jeho rozsudek je srozumitelný a dostatečně odůvodněný. Na uvedeném nemění nic skutečnost, že se krajský soud ztotožnil s žalovaným a jeho právní závěry aproboval. Kasační stížnost by měla být odmítnuta pro nepřijatelnost.

IV. Procesní předpoklady řízení o kasační stížnosti

[31] Nejvyšší správní soud shledal, že kasační stížnost je přípustná, byla podána osobami k tomu oprávněnými, včas a z důvodu, který zákon připouští, a stěžovatelé jsou zastoupeni advokátkou.

[32] Pro posouzení procesních předpokladů, za nichž lze kasační stížnost věcně projednat, má význam, že stěžovatelé podali žalobu proti rozhodnutí ve věci mezinárodní ochrany, o níž je podle § 31 odst. 2 s. ř. s. oprávněn rozhodovat specializovaný samosoudce. Kasační stížnost ve věci, ve které v řízení před krajským soudem rozhodoval samosoudce a která „svým významem podstatně nepřesahuje vlastní zájmy stěžovatele“, je totiž podle § 104a s. ř. s. nepřijatelná.

[33] Z ustálené judikatury Nejvyššího správního soudu se podává, že podstatný přesah vlastních zájmů stěžovatele ve smyslu § 104a s. ř. s. je dán pouze za situace, že (1) kasační stížnost se týká právních otázek, které dosud nebyly vůbec či plně řešeny v judikatuře Nejvyššího správního soudu, (2) kasační stížnost se týká právních otázek, které jsou judikaturou řešeny rozdílně, (3) kasační stížnost vyžaduje učinit odklon od ustálené

pokračování

judikatury, nebo (4) bylo-li v napadeném rozhodnutí krajského soudu shledáno zásadní pochybení, které mohlo mít dopad do hmotně právního postavení stěžovatele (srov. rozsudek NSS ze dne 26. 4. 2006, č. j. 1 Azs 13/2006-39, č. 933/2006 Sb. NSS). Tato v minulosti vymezená kritéria se uplatní i za platné zákonné úpravy, která rozšířila okruh případů, v nichž se posuzuje přijatelnost kasační stížnosti (např. usnesení NSS ze dne 16. 6. 2021, č. j. 9 As 83/2021-28, č. 4219/2021 Sb. NSS, bod 11).

[34] V posuzované věci odůvodňuje přijatelnost kasační stížnosti pochybení krajského soudu, který přehlédl opomenutí žalovaného řádně se vypořádat s právní otázkou, zda zjištěné útoky a ústrky muslimů (soukromých osob) vůči stěžovatelům naplňují znaky pronásledování spočívajícího v použití fyzického nebo psychického násilí (nátlaku), před nímž stát není schopen nebo ochoten jim zajistit ochranu (§ 2 odst. 4 a 6 zákona o azylu, čl. 6 a čl. 9 odst. 1 a 2 kvalifikační směrnice). Nadto nebyla v judikatuře tohoto soudu zatím řešena právní otázka zohlednění nejlepšího zájmu dítěte v řízení o udělení mezinárodní ochrany s přihlédnutím k nedávné judikatuře Soudního dvora Evropské unie (dále jen „Soudní dvůr“).

V. Posouzení věci Nejvyšším správním soudem

[35] Protože kasační stížnost je přijatelná, Nejvyšší správní soud přezkoumal napadený rozsudek v mezích rozsahu kasační stížnosti a v ní uplatněných důvodů, jakož i případných vad řízení, ke kterým přihlíží z úřední povinnosti (§ 109 odst. 3 a 4 s. ř. s.).

[36] Kasační stížnost je důvodná.

[37] Podstatou námitek stěžovatelů je jimi tvrzená obava z pronásledování v případě návratu do Kyrgyzstánu. V této souvislosti stěžovatelé upozorňují na nebezpečí útoků soukromých osob z důvodu jejich náboženského vyznání, jakož i na hrozbu trestního stíhání stěžovatele. Ve vztahu k nezletilým stěžovatelům c) a d) zdůrazňují povinnost zohlednit nejlepší zájem dítěte.

V.a Některá východiska vztahující se k rozhodování o žádosti o udělení mezinárodní ochrany

[38] Zákonná úprava mezinárodní ochrany, včetně řízení o jejím udělení, je transpozicí kvalifikační směrnice a procedurální směrnice. Při výkladu zákona o azylu je třeba respektovat zásadu jeho eurokonformního výkladu, případně použít ve prospěch žadatele o mezinárodní ochranu přímo ustanovení příslušné směrnice tam, kde vnitrostátní transpozice v daném období chyběla či stále chybí (např. rozsudek NSS ze dne 13. 8. 2008, č. j. 2 Azs 45/2008-67, č. 1713/2008 Sb. NSS).

[39] Podle § 12 zákona o azylu patří mezi důvody udělení azylu zjištění, že cizinec „je pronásledován za uplatňování politických práv a svobod“ [písmeno a)] nebo „má odůvodněný strach z pronásledování z důvodu rasy, pohlaví, náboženství, národnosti, příslušnosti k určité sociální skupině nebo pro zastávání určitých politických názorů ve státě, jehož občanství má, nebo v případě že je osobou bez státního občanství, ve státě jeho posledního trvalého bydliště“ [písmeno b)]. Udělení azylu je svým obsahem přiznáním postavení uprchlíka podle čl. 13 kvalifikační směrnice. Podle čl. 2 písm. d) kvalifikační směrnice se uprchlíkem rozumí „státní příslušník třetí země, který se v důsledku oprávněných obav před pronásledováním z

důvodů rasových, náboženských nebo národnostních nebo z důvodů příslušnosti k určitým společenským vrstvám nebo i zastávání určitých politických názorů nachází mimo zemi své státní příslušnosti a je neschopen přijmout, nebo vzhledem ke shora uvedeným obavám odmítá ochranu dotyčné země, nebo osoba bez státní příslušnosti, která se ze stejných shora uvedených důvodů nachází mimo zemi svého dosavadního pobytu, která vzhledem ke shora uvedeným obavám se tam nechce nebo nemůže vrátit a na kterou se nevztahuje článek 12“.

[40] Pronásledováním se podle § 2 odst. 4 zákona o azylu rozumí „závažné porušení lidských práv, jakož i opatření působící psychický nátlak nebo jiná obdobná jednání anebo jednání, která ve svém souběhu dosahují intenzity pronásledování, pokud jsou prováděna, podporována nebo trpěna původci pronásledování“. Při výkladu důvodů azylu je třeba vzít v úvahu, že podle čl. 9 odst. 1 kvalifikační směrnice se za pronásledování ve smyslu čl. 1 odst. A Úmluvy o právním postavení uprchlíků ze dne 28. 7. 1951 považuje jednání, které je „a) svou povahou nebo opakováním dostatečně závažné, aby představovalo vážné porušení základních lidských práv, zejména práv, od nichž se podle čl. 15 odst. 2 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod nelze odchýlit, nebo b) souběhem různých opatření, včetně porušování lidských práv, který je dostatečně závažný k tomu, aby postihl jednotlivce způsobem podobným uvedenému v písmenu a)“. Za pronásledování může být podle čl. 9 odst. 2 kvalifikační směrnice považováno také „použití fyzického nebo psychického násilí“ [písmeno a)] nebo „právní, správní, policejní nebo soudní opatření, která jsou sama o sobě diskriminační nebo jsou prováděna diskriminačním způsobem“ [písmeno b)].

[41] Jedním z hledisek, k nimž se při posuzování důvodů pronásledování přihlíží, je náboženství. Jak stanoví čl. 10 odst. 1 písm. b) kvalifikační směrnice, tento pojem „zahrnuje zejména zastávání teistických, neteistických a ateistických přesvědčení, účast nebo neúčast na formálních náboženských obřadech konaných soukromě nebo veřejně, sám nebo společně s jinými, jiné náboženské akty nebo vyjádření názorů anebo formu osobního nebo společenského chování založeného na jakémkoli náboženském přesvědčení nebo příkázaného jakýmkoli náboženským přesvědčením“.

[42] Původcem pronásledování ve smyslu § 2 odst. 6 zákona o azylu nemusí být jen „státní orgán, strana nebo organizace ovládající stát nebo podstatnou část území státu, jehož je cizinec státním občanem nebo v němž měla osoba bez státního občanství poslední trvalé bydliště“. Může jím být i „soukromá osoba, pokud lze prokázat, že stát, strana nebo organizace, včetně mezinárodní organizace, kontrolující stát nebo podstatnou část jeho území nejsou schopny nebo ochotny odpovídajícím způsobem zajistit ochranu před pronásledováním nebo vážnou újmu“. Podle čl. 6 kvalifikační směrnice „[m]ezi původce pronásledování nebo vážné újmy patří a) stát; b) strany nebo organizace ovládající stát nebo podstatnou část území státu; c) nestátní původci, lze-li prokázat, že původci uvedení v písmenech a) a b), včetně mezinárodních organizací, nejsou schopni nebo ochotni poskytnout ochranu před pronásledováním nebo vážnou újmu, jak je vymezena v článku 7“.

[43] Ochranou před pronásledováním nebo vážnou újmu se podle § 2 odst. 5 zákona o azylu rozumí „zejména přiměřené kroky příslušných státních orgánů, strany nebo organizace, včetně mezinárodní organizace, kontrolující stát nebo podstatnou část jeho území, směřující k zabránění pronásledování nebo způsobení vážné újmy zejména zavedením účinného právního systému pro odhalování, stíhání a trestání jednání představujících pronásledování nebo vážnou

pokračování

újmu, za předpokladu, že je taková ochrana účinná, není pouze přechodná a cizinec k ní má přístup“. Jde o transpozici vymezení této ochrany v čl. 7 odst. 1 a 2 kvalifikační směrnice.

[44] Nejvyšší správní soud dále připomíná, že dokazováním a rozložením důkazního břemene ve věcech mezinárodní ochrany se již opakovaně zabýval v řadě svých rozhodnutí. Mezi zvláštnosti řízení o udělení mezinárodní ochrany patří, že je často nutné rozhodovat za situace důkazní nouze (např. rozsudky NSS ze dne 24. 2. 2004, č. j. 6 Azs 50/2003-89, nebo ze dne 26. 2. 2008, č. j. 2 Azs 100/2007-64), jde o prospektivní rozhodování (tj. posuzuje se odůvodněnost strachu z pronásledování či skutečné nebezpečí vážné újmy v budoucnu) a nesprávné rozhodnutí má pro žadatele obzvláště závažné důsledky. Těmto zvláštnostem odpovídá i standard a rozložení důkazního břemene, které jsou vychýleny ve prospěch žadatele o mezinárodní ochranu (srov. např. rozsudky NSS ze dne 16. 7. 2015, č. j. 5 Azs 100/2014-63, a ze dne 3. 6. 2016, č. j. 5 Azs 50/2015-46).

[45] Břemeno tvrzení stíhá žadatele o mezinárodní ochranu (srov. též § 49a odst. 1 zákona o azylu). Jde-li však o břemeno důkazní, to je již v souladu s čl. 4 odst. 1 a 2 kvalifikační směrnice rozloženo mezi žadatele o mezinárodní ochranu a správní orgán. Prokazovat svá tvrzení je povinen primárně žadatel, nicméně pouze v rozsahu předložení důkazů, které s ohledem na svou situaci předložit může (srov. čl. 4 odst. 2 a 5 kvalifikační směrnice). Současně je správní orgán povinen zajistit si sám k posouzení dané žádosti potřebné důkazy, které lze na základě výpovědi stěžovatele obstat, a to jak ty, které vyvracejí výpověď žadatele, tak ty, co ji podporují (podrobně např. rozsudek NSS ze dne 30. 9. 2008, č. j. 5 Azs 66/2008-70, č. 1749/2009 Sb. NSS). Těmi jsou zejména relevantní, resp. adresné a zároveň důvěryhodné, objektivní a aktuální informace o zemi původu. Požadavky na tyto informace už nevycházejí jen z judikatury Nejvyššího správního soudu založené na čl. 4 kvalifikační směrnice a čl. 10 procedurální směrnice (srov. rozsudek NSS ze dne 4. 2. 2009, č. j. 1 Azs 105/2008-81, č. 1825/2009 Sb. NSS), ale stanoví je i § 23c písm. c) zákona o azylu, který mezi podklady rozhodnutí ve věcech mezinárodní ochrany řadí „*přesné a aktuální informace z různých zdrojů*“ o zemi původu.

[46] Posouzení žádosti o mezinárodní ochranu se provádí jednotlivě a jsou při něm zohledněny všechny rozhodné skutečnosti (jejich výčet je obsažen v čl. 4 odst. 3 kvalifikační směrnice). Podle čl. 4 odst. 4 kvalifikační směrnice platí, že „*[s]kutečnost, že žadatel již byl pronásledován nebo utrpěl vážnou újmu nebo byl vystaven přímým hrozbám pronásledování nebo způsobení vážné újmy, je závažným ukazatelem odůvodněnosti obav žadatele z pronásledování nebo reálného nebezpečí utrpění vážné újmy, neexistují-li závažné důvody domnívat se, že pronásledování nebo způsobení vážné újmy se již nebude opakovat*“. Při posouzení jednotlivých tvrzení žadatele, která nejsou doložena písemnými nebo jinými doklady, se takovéto důkazy nevyžadují při splnění těchto podmínek podle čl. 4 odst. 5 kvalifikační směrnice: „*a) žadatel vynaložil skutečné úsilí, aby svou žádost odůvodnil; b) žadatel předložil všechny náležitosti, které měl k dispozici, a podal uspokojivé vysvětlení ohledně jiných chybějících náležitostí; c) prohlášení žadatele byla shledána souvislými a hodnověrnými a nejsou v rozporu s dostupnými zvláštními i obecnými informacemi o případu žadatele; d) žadatel požádal o mezinárodní ochranu v nejkratší možné době, ledaže může prokázat dobrý důvod, proč tak neučinil, a dále e) byla zjištěna celková hodnověrnost žadatele*“.

[47] Při zjišťování skutkového stavu při rozhodování o žádosti o udělení mezinárodní ochrany je primárním zdrojem informací samotný žadatel o mezinárodní ochranu. Podle

Nejvyššího správního soudu „závěr správního orgánu o tom, že azylový příběh žadatele o mezinárodní ochranu či jeho část jsou nevěrohodné, je podmíněn důsledným přezkoumáním hodnověrnosti této výpovědi, na což by se měl zaměřit pohovor s žadatelem, a jeho výpověď by následně měla být řádně vyhodnocena dle obecně uznávaných indikátorů hodnověrnosti (věrohodnosti), jak jsou v podstatě shrnuty v čl. 4 odst. 5 kvalifikační směrnice“ (rozsudek ze dne 10. 12. 2021, č. j. 5 Azs 19/2020-45, č. 4304/2022 Sb. NSS, bod 41).

[48] Způsob vyhodnocení jednotlivých indikátorů věrohodnosti je blíže rozveden v materiálech Evropského podpůrného úřadu pro otázky azylu (*European Asylum Support Office*, EASO; od roku 2022 Agentura Evropské unie pro otázky azylu, *European Union Agency for Asylum*, EUAA), především v praktické příručce *Posuzování důkazů* z března 2015 nebo *Evidence and credibility assessment in the context of the Common European Asylum System* z roku 2018; na tyto materiály Nejvyšší správní soud žalovaného již několikrát odkazoval (v podrobnostech srov. rozsudky NSS ze dne 14. 2. 2020, č. j. 5 Azs 447/2019-30, bod 23, ze dne 17. 9. 2020, č. j. 1 Azs 3/2020-70, bod 23, ze dne 10. 2. 2023, č. j. 5 Azs 208/2022-52, bod 55, nebo ze dne 3. 6. 2024, č. j. 5 Azs 256/2023-65, bod 17); nově lze odkázat též na dokument EUAA *Practical Guide on Evidence and Risk Assessment* z ledna 2024. V jednoduchosti lze shrnout, že pro posouzení věrohodnosti výpovědi žadatele je nutno zvážit, zda je žadatelem předestřený azylový příběh popsán dostatečně konkrétně a plausibilně. Dále je nutno zvážit, zda jsou žadatelova tvrzení rozporná mezi sebou navzájem či s jinými důkazy a zda jsou v souladu se známými informacemi o zemi původu (srov. rozsudek NSS ze dne 23. 9. 2024, č. j. 5 Azs 144/2024-31, bod 18).

[49] Nejvyšší správní soud zdůrazňuje, že pokud správní orgán považuje tvrzení žadatele o mezinárodní ochranu za nevěrohodná a jedním z důvodů je vnitřní či vnější nekonzistentnost žadatelových tvrzení, je v zásadě nezbytné, aby ho s identifikovanými rozpory konfrontoval a poskytl mu možnost tyto rozpory vysvětlit či zcela odstranit. Neučiní-li tak, rozpory by při hodnocení věrohodnosti neměl zohlednit (podobně srov. rozsudek NSS č. j. 5 Azs 208/2022-52). Jde o třetí krok čtyřfázového postupu ke zhodnocení konzistentnosti žadatelových tvrzení, který je detailně popsán v bodě 2.2.1.2 již zmiňované praktické příručky *Posuzování důkazů* z března 2015 (k požadavku na konfrontaci srov. též výše zmiňovaný *Practical Guide on Evidence and Risk Assessment* z ledna 2024, bod 2.2.2. či přílohu č. 1 k tomuto dokumentu). Nutno podotknout, že rozpory, na nichž svůj závěr o nevěrohodnosti správní orgán zakládá, se musí týkat významných skutečností a přesvědčivě svědčit o nevěrohodnosti tvrzení (srov. rozsudek NSS č. j. 5 Azs 144/2024-31, bod 19).

[50] Při identifikování rozporů v žadatelových tvrzeních je nezbytné posoudit všechny důkazy v jejich úplnosti, než bude učiněn závěr o nevěrohodnosti žadatelových tvrzení. Například vnitřní či vnější nekonzistentnost tvrzení bez dalšího nemusí nutně znamenat, že je žadatel nevěrohodný. Jistá míra nekonzistence mezi výpověďmi žadatelů o mezinárodní ochranu může naopak implikovat, že se snaží popsat skutečnosti autenticky podle svých vjemů a vzpomínek, které mohou být zkresleny mnoha faktory. Naproti tomu naprostá „strojová“ shoda jednotlivých výpovědí může vypovídat o tom, že je příběh smyšlený a žadatelé se pouze na pohovor precizně připravili. Samozřejmě nelze poskytnout univerzální klíč ke zhodnocení, kdy rozpory poukazují na věrohodnost žadatelů, a kdy nikoli. Z tohoto důvodu je třeba trvat na důsledném a přezkoumatelném zhodnocení všech známých skutečností ve vzájemném kontextu bez přehnaného důrazu na jediný aspekt, které musí být

pokračování

vedeno skutečnou snahou správního orgánu zjistit, zda žadatelé o mezinárodní ochranu vypovídají pravdivě (srov. rozsudek NSS č. j. 5 Azs 144/2024-31, bod 20).

[51] Uvedený požadavek odpovídá i povinností, které správnímu orgánu ukládá zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů. Zejména z § 3 správního řádu plyne jednoznačná povinnost správního orgánu zjistit skutečný stav věci, jakož i odstraňovat případné pochybnosti o tom, jak se konkrétní skutkové okolnosti udály (srov. např. rozsudek NSS ze dne 6. 2. 2008, č. j. 1 Azs 18/2007-55). Tíha komplexního zjištění a posouzení věrohodnosti žadatele o mezinárodní ochranu spočívá zejména na bedrech správního orgánu a správní soudy mají v tomto ohledu prozatím komplementární roli.

[52] Z judikatury Nejvyššího správního soudu se podává, že „[s]právní orgán je [...] povinen zohlednit charakter země původu žadatele o azyl, způsob výkonu státní moci v ní, možnost uplatňování politických práv a další okolnosti, které mají vliv na naplnění důvodů pro udělení azylu. Je-li např. o zemi původu žadatele známo, že stav dodržování lidských práv je špatný, že občanům je upíráno právo na změnu vlády, že dochází k nezákonným popravám, mizení osob, častému používání mučení, národnostnímu útisku, atd., pak tyto skutečnosti musí správní orgán zohlednit v situaci důkazní nouze, a to ve prospěch žadatele o azyl“ (rozsudek NSS č. j. 4 Azs 146/2006-100; srov. též rozsudek NSS č. j. 6 Azs 50/2003-89). Podklady o zemi původu musí být pro posouzení žádosti o mezinárodní ochranu (1) relevantní, (2) důvěryhodné a vyvážené, (3) aktuální a ověřené z různých zdrojů, a (4) transparentní a dohledatelné (rozsudek NSS ze dne 31. 7. 2008, č. j. 5 Azs 55/2008-71, nebo již cit. rozsudek NSS č. j. 1 Azs 105/2008-81, bod 16).

[53] Nejvyšší správní soud rovněž vyslovil, že „[z]ásada tzv. materiální pravdy má v řízení o udělení azylu svá specifika spočívající v pravidelné nedostatečnosti důkazů prokazující věrohodnost žadatelových tvrzení. Je však na správním orgánu, aby prokázal či vyvrátil pravdivost žadatelových tvrzení, a to buď zcela nevyvratitelně zjištěním přesných okolností vážících se na stěžovatelova tvrzení, anebo alespoň s takovou mírou pravděpodobnosti, která nevyvolává zásadní pochybnosti o správnosti úsudku správního orgánu“ (rozsudek NSS ze dne 27. 3. 2008, č. j. 4 Azs 103/2007-63). Současně platí, že „[j]sou-li dány skutečnosti, na základě nichž lze předpokládat, že k porušení základních lidských práv a svobod žadatele o azyl došlo, nebo mohlo by s ohledem na postavení žadatele ve společnosti, s přihlédnutím k jeho přesvědčení, názorům, chování atd., dojít, a správní orgán nemá dostatek důkazů o tom, že tomu tak nebylo či nemohlo by v budoucnu být, pak tyto skutečnosti musí správní orgán v situaci důkazní nouze zohlednit, a to ve prospěch žadatele o azyl“ (rozsudek NSS ze dne 20. 9. 2005, č. j. 4 Azs 378/2004-60; obdobně rozsudek NSS č. j. 6 Azs 50/2003-89). Uplatní se zásada *benefit of the doubt* (v pochybnostech ve prospěch žadatele o mezinárodní ochranu).

V.b Strach z pronásledování s ohledem na nebezpečí útoku soukromých osob vůči křesťanům v Kyrgyzstánu

[54] Výše shrnutá východiska jsou rozhodná pro posouzení námitek stěžovatelů. Krajský soud se při přezkumu rozhodnutí žalovaného zabýval jak obecnou situací křesťanů v Kyrgyzstánu, tak konkrétními tvrzenými útoky. Ve svém posouzení vyšel z několika oficiálních zpráv a informací o tamní aktuální bezpečnostní situaci, které se týkaly i možného pronásledování náboženských skupin. Dokazování doplnil o další listiny a zabýval se některými novými tvrzeními stěžovatelů, k čemuž jej zavázal Nejvyšší správní soud v

rozsudku č. j. 5 Azs 11/2023-39. Tyto důkazy krajský soud zhodnotil a vysvětlil, jakou pravdivostní a vypovídací hodnotu jim přikládá.

[55] Nejvyšší správní soud předně konstatuje, že evangelická církev působí v Kyrgyzstánu dlouhodobě a její činnost není zakázána. Stěžovatel se k ní hlásí od základní školy a jeho evangelické vyznání mu nebránilo v přístupu ke vzdělání nebo zaměstnání. Stěžovatelé mohli praktikovat svou víru a být i jinak aktivní ve své církvi. Stát vydal stěžovateli i osvědčení k užívání zbraně. Jednou byl stěžovatel předvolán k výsledku v souvislosti s šetřením náboženské extremistické organizace, postup policie ale nenaznačoval jakékoli nespravedlivé či tvrdé zacházení s jeho osobou. Stěžovatel byl pouze dotazován a byla pořízena jeho fotografie, která mu byla policisty následně poskytnuta.

[56] Strach stěžovatelů z pronásledování, jak tito uvedli při uvedených pohovorech, vychází zejména z jednání soukromých osob, nejspíše radikálně smýšlejících muslimů, kteří měli stěžovatelům v letech 2016 až 2020 vyhrožovat či dokonce je opakovaně napadnout. Stěžovatelé se podle svých tvrzení poté, co se jejich evangelické vyznání stalo známým v jejich širším okolí, potýkali nejen s ústrky, ale přímo s útoky zaměřenými proti nim. Nešlo jen o útok v lednu 2018, který provedli obyvatelé obce V. vůči stěžovateli a další osobě při jejich návštěvě v reakci na jejich šíření víry, tedy za určitých specifických okolností, které vyústily do konfliktu. Vyhrožování a útoky nastaly podle stěžovatelů také přímo v místech, kde bydleli nebo se běžně pohybovali, a to i po přestěhování se. Týká se to především útoku v létě 2017 vůči stěžovateli při návratu ze mše, odvezení kočárku s nezletilým synem stěžovatele v době, kdy se léčil z následků uvedeného útoku, a útoku automobilem na jaře 2018. I když tyto bezprostřední útoky posléze ustaly, nadále měly spolu s dalším jednáním soukromých osob vůči stěžovatelům (telefonáty, klepání na dveře, dotazování sousedů) vliv na jejich běžný život, pocit bezpečí a možnost seberealizace. Stěžovatelé ze svého pohledu navíc nemohli vyloučit, že se útoky v budoucnu budou opakovat.

[57] Krajský soud ani žalovaný nezpochybnili věrohodnost tvrzeného azylového příběhu, jde-li o jednání soukromých osob, jemuž byli stěžovatelé v letech 2016 až 2020 v Kyrgyzstánu vystaveni. Tato tvrzení zároveň nelze předem považovat za zjevně nepostačující k tomu, aby odůvodnila závěr o pronásledování či důvodném strachu z pronásledování. Nejvyšší správní soud připomíná, že aktem pronásledování může být i jen série ústrků, mezi které lze řadit verbální vyhrožování. Pro účely udělení azylu je „*v každém takovém případě nutno pečlivě posuzovat, zda konkrétní formy negativních reakcí žadatelova okolí dosáhly jednotlivě či ve svém souhrnu (kumulativně) takové intenzity, aby je bylo lze považovat za „opatření působící psychický nátlak“ ve smyslu § 2 odst. 6 zákona o azylu*“ (rozsudek NSS ze dne 19. 9. 2007, č. j. 1 Azs 40/2007-129; nyní jde o § 2 odst. 4 zákona o azylu; srov. Také rozsudky NSS ze dne 14. 6. 2012, č. j. 6 Azs 4/2012-67, bod 23, a ze dne 2. 5. 2019, č. j. 9 Azs 21/2019-70). Stěžovatelé ale v posuzované věci nebyli vystaveni jen pouhým ústrkům, nýbrž přímo fyzickým útokům, které je ohrožovaly na životě a zdraví.

[58] Tvrzení stěžovatelů o jednání soukromých osob, jemuž byli vystaveni v letech 2016 až 2020, nemá důvod zpochybňovat ani Nejvyšší správní soud. Bylo na žalovaném, aby posoudil, zda tato tvrzení lze i bez dalších důkazů považovat za věrohodná s ohledem na podmínky (indikátory) uvedené v čl. 4 odst. 5 kvalifikační směrnice. Zjevně jde o tvrzení dostatečně konkrétní a plausibilní, u nichž nejsou dány podstatné rozpory. Stěžovatel navíc svou výpověď podpořil důležitým důkazem v podobě rentgenového snímku fraktury dolní

pokračování

končetiny, kterou měl utrpět během útoku proti němu v létě 2017. Jistěže je představitelné, že příčina uvedeného zranění stěžovatele může být jiná, než tvrdí. Za situace, kdy jeho výpověď nebyla prozatím jinak zpochybněna, však jde o další kamínek do mozaiky skutečností podporujících hodnověrnost jeho výpovědi. Na výše popsané útoky a ústrky je třeba nahlížet jako na jeden celek s ohledem na jejich časovou a věcnou souvislost, včetně společného motivu (tj. s ohledem na jejich kumulativní základ). To, že stěžovatelé byli z důvodu svého náboženství opakovaně vystaveni těmto útokům i ústrkům, by při prokázání neschopnosti či neochoty státu zajistit jim ochranu před pronásledováním (§ 2 odst. 5 a 6 zákona o azylu, čl. 6 a čl. 7 odst. 1 a 2 kvalifikační směrnice) vypovídalo o jejich pronásledování ve smyslu § 2 odst. 4 zákona o azylu a čl. 9 odst. 1 a 2 kvalifikační směrnice. Právě skutkový závěr o tom, zda stěžovatelům byla nebo do budoucna může být v Kyrgyzstánu zajištěna ochrana, je určující pro posouzení důvodnosti jejich strachu z pronásledování ve smyslu § 12 písm. b) zákona o azylu, resp. čl. 2 písm. d) kvalifikační směrnice.

[59] Nejvyšší správní soud podotýká, že při posouzení, zda je dána schopnost a ochota státu zajistit stěžovatelům ochranu před jednáním soukromých osob majícím povahu pronásledování, je obvykle třeba trvat na tom, aby žadatel vyčerpал všechny reálně dostupné prostředky ochrany (např. rozsudek NSS ze dne 22. 12. 2005, č. j. 6 Azs 479/2004-41, nebo již zmíněný rozsudek NSS č. j. 5 Azs 66/2008-70). Subjektivní nedůvěra vůči vnitrostátním orgánům neodůvodňuje rezignaci na využití ochrany státu původu (např. usnesení NSS ze dne 25. 7. 2013, č. j. 5 Azs 11/2012-23, nebo ze dne 27. 11. 2023, č. j. 4 Azs 268/2023-24, bod 11). Přesto *„mohou nastat situace, kdy není možné nebo účelné trvat na předchozím pokusu žadatele o mezinárodní ochranu usilovat o ochranu v zemi původu k tomu, aby mohla být považována podmínka nemožnosti ochrany vlastní země za splněnou“* (rozsudek NSS ze dne 9. 2. 2010, č. j. 6 Azs 74/2009-51, který se týkal obavy z pronásledování stěžovatelky vesničany, kteří zavraždili jejího otce a chtěli zavraždit i ji). Obdobně lze uvést, že *„pokud ze zpráv o zemi původu žadatele o azyl vyplývá, že menšina, jejímž je žadatel příslušníkem, je terčem diskriminace a pronásledování ze strany úřadů a policie, nemůže jako důvod pro neudělení azylu obstat argument, že žadatel o azyl v zemi původu tyto orgány nepožádal o pomoc a nevyčerpал tak veškeré právní prostředky, které mu k ochraně jeho práv poskytuje právní řád státu jeho původu“* (rozsudek NSS č. j. 4 Azs 146/2006-100, který se týkal znásilnění stěžovatelky policisty a následného vyhrožování příbuznými odsouzených policistů).

[60] Není sporu o tom, že právní řád Kyrgyzské republiky zaručuje tamním obyvatelům svobodu vyznání, samotná tato záruka ještě ale nevypovídá o jejím reálném uplatňování. Nejvyšší správní soud považuje za žádoucí shrnout obsah některých zpráv, ze kterých krajský soud vyšel, ať už byly součástí podkladů rozhodnutí žalovaného nebo je sám provedl jako důkaz.

[61] Ze zprávy MZV USA o svobodě vyznání za rok 2020 vyplývá, že napadání křesťanů se děje převážně v malých městech a vesnicích s majoritním kyrgyzským obyvatelstvem. Tato zpráva spolu se zprávou MZV USA o svobodě vyznání za rok 2019 pojednává o případě E. S. u., který byl napaden vesničany ve vesnici T. pro jeho protestantské náboženské vyznání. Ten po trvajících vyhrůžkách nasměrovaných proti němu, jeho advokátovi a rodině, které měly být proneseny i během policejního výsledku ohledně útoku, utekl na Ukrajinu. V červenci 2019 policie odložila stíhání údajných pachatelů útoku a jako odůvodnění uvedla odjezd oběti ze země. Jeho advokátovi bylo v rámci represe za jeho

zastupování vyhrožováno stíháním za podněcování národní, rasové nebo náboženské nenávisti. K represím mělo docházet i vůči dalším křesťanům v uvedené vesnici. E. S. u. se v roce 2020 vrátil do Kyrgyzstánu, nicméně nikoli do své domovské vesnice, a to ze strachu z odvety od tamní komunity kvůli svému rozhodnutí obrátit se po útocích na svou osobu na média. Měl se vrátit po informaci o uzavření dohody mezi útočníky a jeho rodinou, v níž souhlasil, že se výměnou za bezpečnost své rodiny vzdá stíhání útočníků.

[62] Zpráva MZV USA o svobodě vyznání za rok 2019 zmiňuje znesvěcení ruského pravoslavného hřbitova ve vesnici A. v oblasti jezera Issyk (Issyk-Kul). Mělo být poškozeno 89 náhrobků, avšak úřadům se nepodařilo podezřelé identifikovat. Zpráva MZV USA o mezinárodní náboženské svobodě za rok 2022 dále uvádí případ incidentu, kdy dav ohrožoval křesťany ve stejné oblasti. Křesťané měli být vyhnáni ze svých domovů, pokud nekonvertují k islámu. Policie dav uklidnila, nebylo ale vzneseno žádné obvinění. Ve zprávě se zmiňuje i případ napadení křesťanské kanceláře ve městě K..

[63] Odkázat je třeba i na zprávu MZV USA o dodržování lidských práv za rok 2019, z níž se podává, že se kyrgyzským úřadům nedaří vyšetřovat případy porušování lidských práv úředními osobami. Zejména etničtí Uzbekové jsou svévolně zatýkáni za údajné členství v zakázaných náboženských organizacích zapojených do náboženského extremismu. Občané jsou zatýkáni na základě smyšlených obvinění a následného vymáhání úplatků za propuštění. I když v zemi působí četné domácí a mezinárodní organizace, státní orgány s nimi někdy nespolupracují a nereagují na jejich podněty. Zpochybněno je svobodné fungování místních nevládních organizací. Na úřad ombudsmana se lidi příliš neobrací, neboť přetrvává atmosféra beztrestnosti pro příslušníky bezpečnostních sil, kteří mohou nezávisle zasahovat proti občanům. Jeho akceschopnost a politickou nezávislost úřadu zpochybnili též domácí i mezinárodní pozorovatelé.

[64] Nejvyšší správní soud se ztotožnil se závěry žalovaného a krajského soudu, že ze zpráv o zemi původu nevyplývá cílené systematické pronásledování křesťanů státními orgány Kyrgyzské republiky. To ale neznamená, že nejsou vystavováni útokům či ústrkům tamních osob, které mohou být motivovány i náboženským vyznáním. Projevy netolerance ostatně nelze v běžném občanském životě vyloučit (srov. rozsudek NSS ze dne 5. 10. 2006, č. j. 2 Azs 66/2006-52, č. 1066/2007 Sb. NSS). Skutková zjištění vyplývající z provedených důkazů zároveň vypovídají o tom, že v konkrétních případech může vyšetřování takovýchto útoků narážet na neochotu tamních orgánů je potírat a že dostatečnou zárukou není ani právo obrátit se na ombudsmana. Nelze proto vyjít z předpokladu, že možnost obrátit se na příslušné státní orgány je bez dalšího dostatečnou zárukou vyšetření a potrestání případného jednání soukromých osob, které má povahu fyzického nebo psychického násilí vůči křesťanům.

[65] V žádném z tvrzených případů útoků nebyla prokázána jeho přičitatelnost některé ze složek státní moci (byť podle tvrzení stěžovatelky měl mít jeden z mužů, kteří odváželi kočárek v roce 2018, uniformu). Útoky byly provedeny soukromými osobami. Stěžovatelé měli také možnost obrátit se na policii a podat trestní oznámení. Z vyjádření stěžovatele neplyne, že by byl kyrgyzskou policií nebo jinými státními orgány v souvislosti s jím podanými trestními oznámeními vystaven nějakému příkoří. Nelze však ani přehlédnout doporučení mužů v civilu doprovázejících vyšetřovatele, aby stěžovatel s ohledem na svou

pokračování

rodinu vzal trestní oznámení zpět a aby se vzdal víry, což může vypovídat přinejmenším o neochotě tamních orgánů se útokem na stěžovatele zabývat.

[66] Stěžovatel v souvislosti se svým napadením v roce 2017 neznal ani nepoznal žádného z útočníků, pouze si všiml jejich muslimského oděvu. Následně již situaci neřešil. V jednom případě vzal trestní oznámení zpět, ve druhém bylo trestní řízení zastaveno. Stěžovatel netvrdil, že by se jakýmkoli způsobem pokusil prověřit postup policie, například využitím právního zástupce, který by mu poradil s možným procesním postupem. Nelze ovšem přisvědčit závěru krajského soudu, který s odkazem na zprávu MZV USA o dodržování lidských práv za rok 2019 poukázal na možnost stěžovatele požádat o prošetření postupu policie (bod 37 napadeného rozsudku). Tato zpráva připouští možnost obrátit se za tímto účelem na ombudsmana, současně ale poukazuje na pochybnosti o akceschopnosti a politické nezávislosti tohoto úřadu. Ze zpráv, z nichž vycházel žalovaný nebo které krajský soud provedl jako důkaz, nevyplývá, zda a jakým jiným způsobem měl stěžovatel v dané věci postupovat a zda vůbec nějakého prověření mohl dosáhnout. Přinejmenším na jejich základě neučinili žádný takovýto závěr krajský soud ani žalovaný.

[67] Nejvyšší správní soud shledává pochybení žalovaného v tom, že závěr o nedůvodnosti žádosti o udělení mezinárodní ochrany neobstojí z hlediska skutkových zjištění, která vyplynula z provedeného dokazování. Žalovaný měl jednotlivé tvrzené útoky a ústrky posuzovat jako celek s ohledem na jejich časovou a věcnou souvislost (tj. s ohledem na jejich kumulativní základ). Pakliže nebyla zpochybněna věrohodnost tvrzení stěžovatelů, jde-li o jednání soukromých osob, jemuž byli vystaveni v letech 2016 až 2020 (s přihlédnutím k indikátorům věrohodnosti podle čl. 4 odst. 5 kvalifikační směrnice), a skutková zjištění ve spojení s provedenými zprávami odůvodňují pochybnosti ohledně ochoty příslušných orgánů poskytnout stěžovatelům ochranu, je opodstatněný závěr, že stěžovatelé v minulosti byli v Kyrgyzstánu vystaveni pronásledování, a to z azylově relevantního důvodu, totiž pro svou víru [§ 12 písm. b) zákona o azylu a čl. 2 písm. d), čl. 9 odst. 3 a čl. 10 odst. 1 písm. b) kvalifikační směrnice]. Tato skutečnost má zároveň povahu závažného ukazatele obav žadatele z pronásledování do budoucna (čl. 4 odst. 4 kvalifikační směrnice) a žalovaný ji při svém celkovém skutkovém hodnocení měl přiznat odpovídající význam. Odlišné posouzení by muselo být odůvodněno závažnými důvody, pro které se lze domnívat, že pronásledování se již nebude opakovat (čl. 4 odst. 4 kvalifikační směrnice). Žádná úvaha o existenci těchto závažných důvodů však v rozhodnutích žalovaného obsažena není.

[68] Žalovaný se nedostatečně zabýval otázkou, zda vytčené jednání soukromých osob lze považovat za pronásledování s ohledem na schopnost či ochotu státu poskytnout stěžovatelům odpovídajícím způsobem ochranu před tímto jednáním [§ 2 odst. 6 zákona o azylu a čl. 6 písm. c) kvalifikační směrnice]. Závěry žalovaného ani krajského soudu v tomto ohledu nejsou dostatečné. Jak již bylo uvedeno, provedené zprávy odůvodňují pochybnost o tom, zda by se stěžovatelé mohli takovéto ochrany reálně domoci. Není ani nijak zřejmé, jakým způsobem mohli stěžovatelé nechat prověřit postup policie. Zprávy, z nichž vycházel žalovaný i krajský soud, brání tomu, aby za účinný prostředek ochrany práva bylo možné považovat samotnou možnost obrátit se na ombudsmana. Neurčitost závěrů žalovaného nemůže jít k tíži stěžovatelů. Žalovaný měl v souladu s § 3 správního řádu řádně zjistit skutkový stav a za tímto účelem případně provést další dokazování. Bylo by navíc vhodné, kdyby se pokusil získat informace z více relevantních zdrojů. Námitky stěžovatelů směřující k posouzení jejich obav z pronásledování s ohledem na nebezpečí útoků soukromých osob

vůči křesťanům v Kyrgyzstánu jsou proto důvodné. Odůvodnění rozhodnutí žalovaného je neúplné a neumožňuje závěr o důvodnosti či nedůvodnosti žádosti o udělení mezinárodní ochrany. Vytčené nedostatky skutkových zjištění a jejich hodnocení, které zpochybňují také právní posouzení věci, nemohl zhojit ani krajský soud.

[69] Nezákonnost vyplývající z nevypořádání se žalovaného se stěžejní otázkou pro rozhodnutí o žádosti o udělení mezinárodní ochrany se týká všech tří jeho rozhodnutí i napadeného rozsudku krajského soudu. Ten měl tato rozhodnutí z těchto důvodů sám zrušit. Rozhodnutí žalovaného jsou co do důvodů provázána, neboť i kdyby se nezákonnost přísně vzato týkala jen rozhodnutí o žádosti některého ze stěžovatelů, s ohledem na jejich rodinnou vazbu by u ostatních přicházelo v úvahu udělení azylu nebo doplňkové ochrany za účelem sloučení rodiny podle § 13 a § 14b zákona o azylu. Zjištěná nezákonnost se tudíž týká každého z nich.

V.c Hrozba trestního stíhání stěžovatele

[70] Stěžovatel nad rámec důvodů, pro které původně žádal o udělení mezinárodní ochrany, v řízení před krajským soudem vyjádřil obavy z možného trestního stíhání, které mělo být vůči němu zahájeno pro trestný čin podněcování k národnostní a náboženské nenávisti (listina ze dne 10. 2. 2024), jakož i z hrozícího trestního stíhání na základě trestního oznámení, podle něhož měl způsobit jiné osobě těžkou újmu na zdraví (listina ze dne 20. 5. 2021). Další obavy stěžovatele pramení ze zprávy zaslané přes aplikaci WhatsApp, kterou mu měla neznámá osoba vyhrožovat. Zahájené trestní stíhání jakož i podané trestní oznámení považuje stěžovatel za účelové a dokládající jeho cílené pronásledování.

[71] Krajský soud se věrohodností těchto dokumentů zabýval v napadeném rozsudku. Vzhledem k zjištěné nezákonnosti napadeného rozsudku i rozhodnutí žalovaného považuje Nejvyšší správní soud nicméně za předčasné, aby přezkoumával závěry krajského soudu týkající se hrozby trestního stíhání stěžovatele. Při novém rozhodování o žádostech stěžovatelů o mezinárodní ochranu se jimi bude muset při zjišťování skutkového stavu zabývat žalovaný. Právě on bude v kontextu dalších provedených důkazů posuzovat i jejich věrohodnost.

V.d Nejlepší zájem dítěte v řízení o udělení mezinárodní ochrany

[72] Další okruh námitek se týkal tvrzeného nedostatečného zohlednění nejlepšího zájmu dítěte v řízení o udělení mezinárodní ochrany. Nejvyšší správní soud v minulosti vyslovil, že jakkoli je zájem dítěte podle čl. 3 Úmluvy o právech dítěte „*předním hlediskem při jakékoli činnosti týkající se dětí a států, které jsou smluvní stranou úmluvy, jsou povinny zajistit, aby dítě nemohlo být odděleno od svých rodičů proti jejich vůli (čl. 9 Úmluvy), nelze tyto principy samy o sobě podřadit pod další, nad rámec zákonem o azylu stanovené důvody pro udělení mezinárodní ochrany a správní soud nemá žádnou zákonnou možnost žalobou napadené rozhodnutí s odvoláním na výše uvedené principy zrušit*“ (srov. rozsudek NSS ze dne 5. 11. 2008, č. j. 9 Azs 14/2008-57, č. 1943/2009 Sb. NSS; srov. též rozsudek NSS ze dne 23. 5. 2018, č. j. 6 Azs 67/2018-29, bod 28). Nepřisvědčil proto tvrzení, že „*v řízení o azylu se zkoumá nejlepší zájem dítěte. Nejlepší zájem dítěte se totiž zkoumá (posuzuje) ve vztahu k přiměřenosti správního vyhoštění stěžovatelky (či obecně v pobytových otázkách a s tím souvisejících řízeních). Tato otázka v azylovém řízení z povahy věci, dle ustálené judikatury, nenachází své místo*“ (srov.

pokračování

usnesení NSS ze dne 4. 11. 2020, č. j. 1 Azs 273/2020-24, bod 12; srov. též usnesení NSS ze dne 27. 9. 2016, č. j. 6 Azs 166/2016-28, bod 26).

[73] Uvedená východiska je třeba doplnit s ohledem na následnou judikaturu Soudního dvora. Ten zdůraznil, že nejlepší zájem dítěte je u nezletilého žadatele prvořadým hlediskem i v řízení o udělení mezinárodní ochrany. Podle Soudního dvora „nejlepší zájem dítěte musí být zohledňován nejen při věcném posuzování žádostí týkajících se dětí, ale musí mít rovněž, prostřednictvím zvláštních procesních záruk, vliv na rozhodovací proces, který vede k tomuto posouzení. Jak totiž uvedl Výbor OSN pro práva dítěte, výraz ‚nejlepší zájem dítěte‘ ve smyslu tohoto čl. 3 odst. 1 odkazuje současně na hmotné právo, výkladovou zásadu a procesní pravidlo [viz všeobecný komentář č. 14 (2013) Výboru pro práva dítěte o právu dítěte na to, aby byl prvořadým hlediskem nejlepší zájem dítěte (čl. 3 odst. 1), CRC/C/GC/14, bod 6]“ (k tomu podrobně rozsudek Soudního dvora ze dne 11. 6. 2024, *Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid*, C-646/21, bod 73).

[74] Je namístě připomenout, že děti „[m]ohou svobodně vyjadřovat své názory. V záležitostech, které se jich dotýkají, se k těmto názorům musí přihlížet s ohledem na jejich věk a vyspělost“ (čl. 24 odst. 1 Listiny základních práv Evropské unie). Platí, že „[p]ři všech činnostech týkajících se dětí, ať už uskutečňovaných veřejnými orgány nebo soukromými institucemi, musí být prvořadým hlediskem nejvlastnější zájem dítěte“ (čl. 24 odst. 2 Listiny základních práv Evropské unie). Při posuzování nejlepšího zájmu dítěte je třeba „náležitě zohlednit zásadu celistvosti rodiny, blaho a sociální vývoj nezletilé osoby, otázky bezpečnosti a ochrany a přání nezletilé osoby s přihlédnutím k jejímu věku a vyspělosti“ (bod 18 odůvodnění kvalifikační směrnice). Při individuálním posouzení žádosti o mezinárodní ochranu musí být zohledněn také „věk žadatele, aby na základě jeho osobní situace bylo možno určit, zda by jednání, kterým žadatel byl nebo mohl být vystaven, mohla být považována za pronásledování nebo vážnou újmu“ [čl. 4 odst. 3 písm. c) kvalifikační směrnice]. Takovéto pronásledování může mít mimo jiné podobu jednání namířeného „proti dětem“ [čl. 9 odst. 2 písm. f) kvalifikační směrnice].

[75] Soudní dvůr dospěl k závěru, že čl. 24 odst. 2 Listiny základních práv Evropské unie „musí být vykládán v tom smyslu, že brání tomu, aby příslušný vnitrostátní orgán rozhodl o žádosti o mezinárodní ochranu podané nezletilou osobou, aniž konkrétně určil v rámci individuálního posouzení nejlepší zájem této nezletilé osoby“ (rozsudek Soudního dvora *Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid*, bod 82).

[76] Nadto se Soudní dvůr zabýval otázkou „zda a případně jakým způsobem, je třeba zohlednit existenci újmy, kterou nezletilá osoba údajně utrpěla z důvodu dlouhodobého pobytu v členském státě a nejistoty týkající se její povinnosti návratu, které by mohly být přičítány členskému státu příslušnému k posouzení žádosti o mezinárodní ochranu podané touto nezletilou osobou“. V této souvislosti uvedl, že „příslušné vnitrostátní orgány nemají posuzovat existenci takové újmy v rámci řízení, jehož cílem je určit, zda má dotyčná osoba z důvodu své ‚příslušnosti k sociální skupině‘ ve smyslu čl. 10 odst. 1 písm. d) směrnice 2011/95 oprávněné obavy před pronásledováním v případě návratu do země původu“ (rozsudek Soudního dvora *Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid*, bod 82). Platí však, že „[d]louhodobý pobyt v členském státě, zejména pokud se shoduje s dobou, během níž si nezletilý žadatel utvářel svou identitu, by [...] mohl být podle čl. 4 odst. 3 této směrnice ve spojení s čl. 24 odst. 2 Listiny základních práv

Evropské unie zohledněn pro účely posouzení žádosti o mezinárodní ochranu založené na takovém důvodu pronásledování“ (bod 83 tohoto rozsudku).

[77] Nejvyšší správní soud konstatuje, že správní orgán nemůže v řízení o žádosti nezletilého dítěte o mezinárodní ochranu nahlížet na tohoto žadatele jako na pouhý objekt, o němž rozhodují jiní, ani ho stavět do role pasivního pozorovatele událostí (což platí i pro jiná správní či soudní řízení, srov. nálezn Ústavního soudu ze dne 28. 2. 2018, sp. zn. II. ÚS 2866/17, bod 44). Nezletilé dítě je účastníkem řízení, jemuž náleží odpovídající procesní práva, včetně práva vyjádřit se a být slyšen ve smyslu čl. 24 odst. 1 Listiny základních práv Evropské unie a čl. 12 Úmluvy o právech dítěte.

[78] Z čl. 24 odst. 2 Listiny základních práv Evropské unie a čl. 3 Úmluvy o právech dítěte zároveň vyplývá povinnost správního orgánu vymezit nejlepší zájem nezletilého dítěte, které žádá o mezinárodní ochranu, a při rozhodování o jeho žádosti k němu přihlídnout. Nejde o samostatný důvod pro udělení mezinárodní ochrany nezletilému dítěti v některé z jejích forem, nýbrž o hledisko, které by mělo ve výsledku zamezit tomu, aby rozhodnutí o žádosti nepřipustně zasáhlo do jeho práv či oprávněných zájmů. Toto hledisko může mít význam při posouzení, zda u nezletilého dítěte není s ohledem na konkrétní okolnosti dána příslušnost k určité sociální skupině ve smyslu čl. 10 odst. 1 písm. d) kvalifikační směrnice nebo § 12 písm. b) zákona o azylu, která by při návratu do země, jehož občanství má, mohla vést k jeho pronásledování. Rovněž může být významné při posouzení, zda by nezletilému dítěti při vycestování do země původu nevznikla vážná újma ve smyslu § 14a odst. 2 písm. d) zákona o azylu, ve znění účinném do 30. 6. 2023 (srov. rozsudek NSS ze dne 25. 7. 2025, č. j. 5 Azs 13/2021-86, body 45 a 46; uvedené ustanovení se podle čl. II bodu 1 zákona č. 173/2023 Sb. nadále použije v řízeních zahájených přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, kterým byl den 1. 7. 2023). V neposlední řadě může mít význam při posuzování důvodnosti udělení humanitárního azylu podle § 14 zákona o azylu, ve znění účinném do 30. 6. 2023 (od účinnosti novely zákona o azylu provedené zákonem č. 173/2023 Sb. jde o národní humanitární azyl).

[79] I v tomto případě postačí s ohledem na zjištěný důvod nezákonnosti napadeného rozsudku a rozhodnutí žalovaného toliko zdůraznit, že bude povinností žalovaného zabývat se při novém posouzení žádosti stěžovatelů o mezinárodní ochranu i nejlepším zájmem nezletilých stěžovatelů c) a d). Přezkum závěrů krajského soudu vyslovených v napadeném rozsudku týkajících se nejlepšího zájmu dítěte by byl v tuto chvíli předčasný.

V.e Ostatní námítky

[80] Stěžovatelé v žalobě nevznegli námitku týkající se nesprávného překladu pohovoru při vstupu na území České republiky. Jejich námitky se týkaly tlumočení při předání napadeného rozhodnutí žalovaného, nikoli tlumočení při vstupním pohovoru. Jelikož tato námitka nebyla podrobena přezkumu krajským soudem, nemůže se jí nyní zabývat ani Nejvyšší správní soud. Jde o nepřipustnou námitku ve smyslu § 104 odst. 4 s. ř. s.

[81] Nepřipustnou podle § 104 odst. 3 písm. a) s. ř. s. by byla i námitka nedostatečného tlumočení při předání napadeného rozhodnutí žalovaného. Touto námitkou se již Nejvyšší správní soud zabýval v jednom z předchozích rozsudků ve věci stěžovatelů (rozsudek NSS č. j. 5 Azs 392/2021-41, body 22 až 25).

pokračování

VI. Závěr a náklady řízení

[82] Nejvyšší správní soud dospěl k závěru, že kasační stížnost je důvodná, a proto podle § 110 odst. 1 s. ř. s. zrušil napadený rozsudek krajského soudu. Podle § 110 odst. 2 písm. a) ve spojení s § 78 odst. 1 a 4 s. ř. s. zrušil i všechna tři žalobami napadená rozhodnutí žalovaného a věci mu vrátil k dalšímu řízení. Již v řízení před krajským soudem byl totiž dán důvod pro tento postup. Žalovaný bude v dalším řízení, v jehož průběhu znovu posoudí splnění zákonných podmínek pro udělení mezinárodní ochrany, vázán právním názorem vysloveným v tomto rozsudku [§ 78 odst. 5 ve spojení s § 110 odst. 2 písm. a) s. ř. s.].

[83] Podle § 110 odst. 3 věty druhé s. ř. s. platí, že zruší-li Nejvyšší správní soud rozhodnutí krajského soudu i rozhodnutí žalovaného, rozhodne i o nákladech řízení, které předcházelo zrušenému rozhodnutí krajského soudu.

[84] Podle § 60 odst. 1 s. ř. s., který se v řízení o kasační stížnosti uplatní na základě § 120 s. ř. s., má účastník, který měl ve věci plný úspěch, právo na náhradu nákladů řízení před soudem, které důvodně vynaložil, proti účastníkovi, který ve věci úspěch neměl. Stěžovatelům, jimž by podle pravidla úspěchu náhrada nákladů řízení náležela, žádné náklady nevznikly, protože jim náhrada nákladů řízení nebyla přiznána.

[85] Krajský soud usneseními ze dne 4. 8. 2022, č. j. 19 Az 23/2021-105, a ze dne 12. 10. 2023, č. j. 19 Az 36/2023-12 [toto usnesení bylo vydáno v původním řízení o žalobě stěžovatele d)], ustanovil stěžovatelům zástupkyni advokátku Mgr. Karin Poncza Hadwigerovou. Ustanovení zástupkyně se vztahuje i na řízení o kasační stížnosti, přičemž hotové výdaje a odměnu za zastupování platí stát (§ 35 odst. 10 věta první za středníkem s. ř. s.). Nejvyšší správní soud přiznal zástupkyni stěžovatelů odměnu za dva úkony právní služby, a to další poradu s klientem přesahující jednu hodinu [§ 11 odst. 1 písm. c) vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif), ve znění účinném do 31. 12. 2024 (dále jen „advokátní tarif“); jde o právní služby poskytnuté přede dnem nabytí účinnosti novely advokátního tarifu provedené vyhláškou č. 258/2024 Sb.] a sepsání kasační stížnosti [§ 11 odst. 1 písm. d) advokátního tarifu]. Odměna za každý úkon právní služby činí 3 100 Kč [§ 7 bod 5 a § 9 odst. 4 písm. d) advokátního tarifu]. Protože zástupkyně současně zastupovala čtyři osoby, podle § 12 odst. 4 advokátního tarifu, jí za každou takto zastupovanou nebo obhajovanou osobu náleží mimosmluvní odměna snížená o 20 %, tj. 9 920 Kč za každý úkon. Kromě toho má nárok na paušální náhradu hotových výdajů ve výši 300 Kč (§ 13 odst. 4 advokátního tarifu). Za dva úkony právní služby při zastupování čtyř osob zástupkyni náleží odměna celkem ve výši 20 440 Kč. Ta bude vyplacena z účtu Nejvyššího správního soudu ve lhůtě jednoho měsíce od právní moci tohoto rozsudku

Poučení: Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 27. srpna 2025

JUDr. Jakub Camrda

předseda senátu